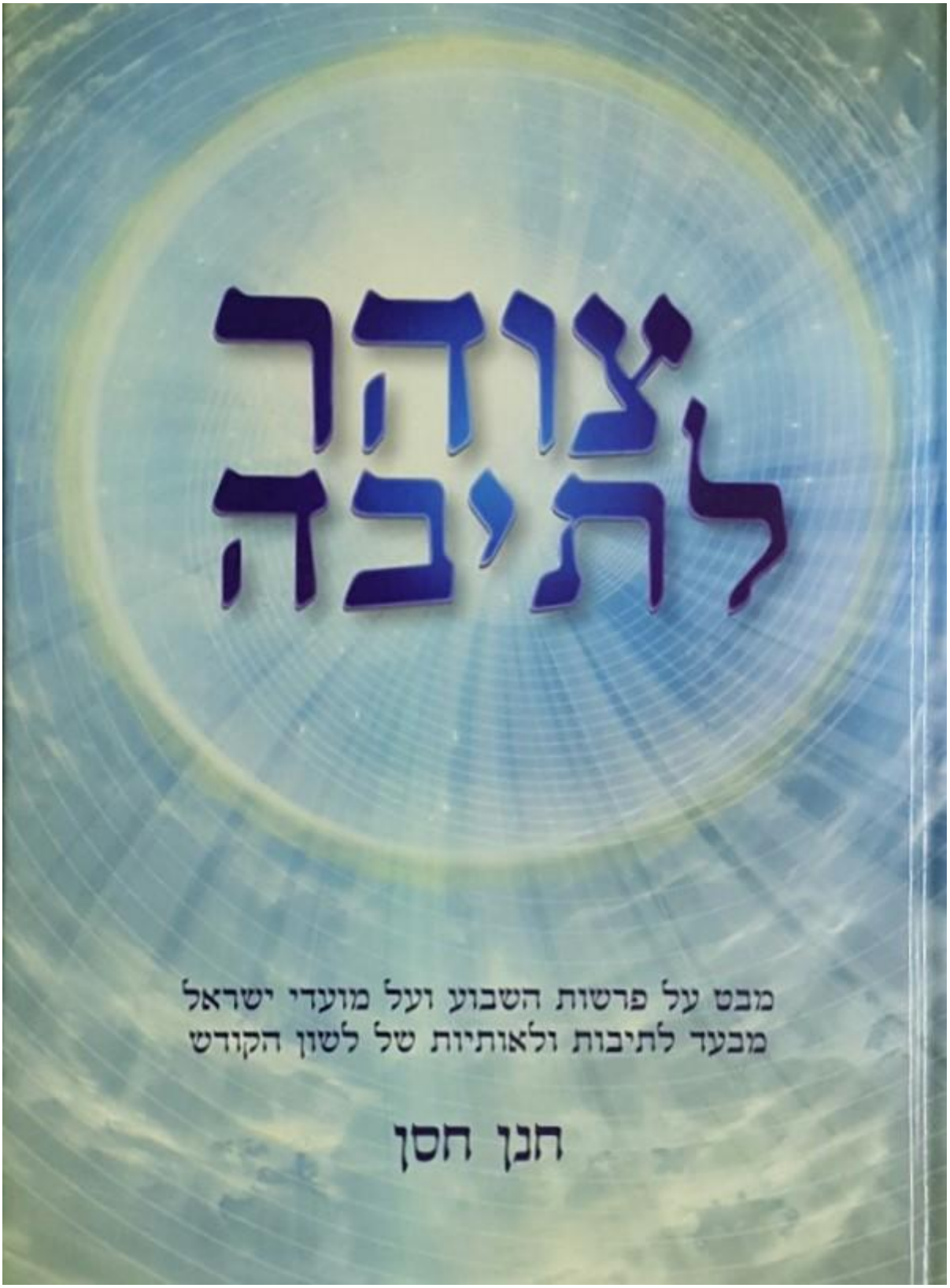
ב"ה

צוהר
לתיבה
מבט על פרשות השבוע ועל מועדי ישראל
מבעד לתיבות ולאותיות של לשון הקודש
חנן חסן

פרשת וַיֵּרָא

פְּרִי מַעֲשֶׂה לְמִקְרָא – וַיֵּרָא

וַיֵּרָא אֵלָיו ה' – מה מיוחד בכך? הרי זו כבר פעם שלישית?

פרשתנו פותחת בהתגלותו של הקב"ה **לאברהם**. המדרשים מתייחסים להתגלות זו כאל קפיצת מדרגה עצומה של אברהם במעלות הקדושה והנבואה, עד שהפרשה כולה קרויה על שמה - **וַיֵּרָא** - כדי לבטא את מדרגת הראייה הרוחנית הגבוהה שבה הוא מצוי. והרי לכאורה, אברהם הגיע ליעד רוחני זה כבר פעמיים בפרשה הקודמת, וגם בלשון "**וַיֵּרָא**"? בפעם הראשונה, כאשר הקב"ה מבטיח לו את הארץ היעודה, ובשנית, בגיל תשעים ותשע, כאשר הקב"ה מוסיף לשמו את האות **ה'**, המייצגת שינוי רוחני ומהותי בנפשו ומצוה אותו על המילה. פרשת **לֶךְ לְךָ** אף נחתמת במצוות המילה שקיים אברהם בעצמו. במה איפוא נשתנה ה"**וַיֵּרָא**", של פרשתנו, משני קודמיו, עד שנפתחת בגינו, פרשה חדשה?

בסיפור ההתגלות הקודמת נאמר: "**וַיִּפֹּל אַבְרָם עַל פָּנָיו** וַיְדַבֵּר אִתּוֹ אֱלֹקִים". לדברי חז"ל, נפילה זו לא נעשתה ע"י אברם במכוון, כדי לחלוק כבוד לקב"ה, אלא שקודם למילה לא היה גופו זך די הצורך ולא היה די בכוחו הרוחני כדי להישאר על עומדו בערנות מלאה בעת המפגש עם השכינה. בזכות המילה, ניכר הפעם השינוי בפועל. הקב"ה נראה אליו "וְהוּא **יֹשֵׁב** פֶּתַח הָאֹהֶל" (**יֹשֵׁב** בשל הכאב הפיזי של יום ג' למילה). אך מעבר להתרגשות הגדולה האופפת אותו בשל ביקור החולים שמקדיש לו הבורא, הוא מיושב לגמרי בדעתו, והכרתו צלולה ומסוגלת לקבל ולהכיל את ההארה הנלווית להתגלות. כאן מגיע אברהם לנקודת שיא בתהליך הרוחני שלו.

מדוע נזקק אברם לתוספת האות **ה'** בשמו? לפני השינוי, אומר הקב"ה לאברם: "**הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים**". האם קודם לכן לא היה אברם **תָמִים** במהותו? ומסביר רש"י: "עכשיו אתה חסר **ה'** אברים, **ב'** עינים **ב'** אזנים וראש הגְוִיָה, אוסיף לך אות על שמך ויהיו מנין אותיותיך רמ"ח כמנין איבריך". קל להבין שערכו המספרי של השם המתוקן, **אברהם**, הוא **248**, כמנין איברי האדם, וממילא מובנת תרומתה של האות **ה'** בהשלמת חמשת האיברים החסרים. אך קשה להבין את הקביעה שלאברם "**חסרות**" שתי עינים ושתי אוזניים. הרי אברם לא היה עיוור או חרש? באשר לאבר המילה, ניתן להבין, שהערלה הפיזית "גרמה" לכך שאברם ייחשב כבעל מום. כל עוד **הערלה** מחוברת לגוף, היא בגדר "**רעלה**" - מסך **רוחני** המסתיר אורות אלוקיים. הסרתה, מסירה את הרעלה הרוחנית (מעין **ניתוח קטרקט**), ו"מולידה" איבר תקין, שקודם לכן היה "**חסר**" ואף גרם לחסימה. אך מה באשר לעיניים ולאזניים? כיצד הן קשורות למהפך הרוחני של המילה?

כדי שנוכל להשיב, עלינו לשוב אל הציווי הראשון, שניתן לאברם בהיותו בחרן: "**לֶךְ לְךָ** מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ". המפרשים מרבים להתמודד עם השאלות: מדוע ננקטה כאן התייחסות משולשת לגבי המקום ממנו עליו לצאת, ומדוע לא נזכר במפורש מקום היעד? לשם שינוי, ננסה להפליג על "**כנפי הדמיון**", אל היעד אליו הצטווה אברם ללכת. כאשר אנו אומרים למישהו "**לך ל...**", הרי ברור שמה שבא אחרי **ל'** המגמה, הוא היעד. האם ייתכן שהקב"ה מורה לאברם "**לֶךְ לְ-ךָ**", במשמעות עמוקה של: לך אל מקום, או אל מדרגה רוחנית, ששמו/ששמה '**כָּ**'? מעניין שדווקא בפרשתנו מתקבלת מעין תשובה אלוקית לתמיהה זו, ואף היא בלשון תמיהה, "**הֲיִפָּלֵא מֵה' דָּבָר?!**". הקב"ה הוא כל יכול, וכדי להבין את עומק דברו, עלינו להפעיל לעתים את דמיוננו הרוחני, אל מעבר לגבולות ההגיון האנושי המוגבל.

כדי לבדוק אם אכן טמון באות **כ'** מסר מיוחד בעבורנו, עלינו להכיר את מהותה על דרך פנימיות. האות **כ'**, ויחד עימה האות **ל'**, שאליה היא נקשרת, הן האותיות הפנימיות ביותר בשורה הסדורה של האלפבית (**האותיות כ' ו-ל' הן נקודת האמצע**).. שמה של האות הוא **כַּף**, משורש **כ.פ.ף**, המלמד על פעולת ה**כיפוף** והביטול, החיונית ליצירת כלי קיבול, כמו כף היד או ה**כַּף** שבאמצעותה אנו אוכלים.

ערכה המספרי של האות **כ'** הוא עשרים, אך אם ניקח בחשבון גם את מילויה - **כַּף** - נקבל את המספר מאה, המייצג שלמות ביהדות. איפה באה האות **כ'** לידי ביטוי כמייצגת שלמות עליונה? נהוג לרקום בחוטי זהב, על הפרוכת של ארון הקודש צורה של כתר, ולצידיו את האותיות **כ"ת** (**כתר תורה**). לכאורה, האות **כ'** היא רק האות הראשונה במילה '**כתר**', והצבתה דרושה כדי ליצור את הצירוף של ראשי התיבות. אך למעשה, הקשר של האות **כ'** ל**כתר** וגם ל**תורה** חזק ועמוק בהרבה: ערכה הראשוני של האות **כ'** הוא **עֶשְׂרִים**. ולהפתענו, אם נחשב בגימטריא את המילה '**עֶשְׂרִים**', נקבל בדיוק **620** (=**כתר**).

מתפקידיו המרכזיים של עם ישראל, לקבל עליו את עול מלכותו של הקב"ה, ולהכתיר אותו על כל העולם כולו, כפי שאנו פותחים בקדושה של תפילת מוסף: "**כֶּתֶר** יִתְּנוּ לְךָ ה' אֱלֹקֵינוּ...עִם עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל קְבוּצֵי מַטָּה". כיצד למעשה, **מכתיר** יהודי את קונו? הוא עושה זאת באמצעות תרי"ג (=**613**) מצוות התורה ועוד שבע מצוות דרבנן, ובסה"כ **כֶּתֶ"ר** (=**620**) מצוות. ברגע שיהודי מקבל עליו ומקיים **כֶּתֶ"ר** מצוות, הרי הוא **מכתיר** בכך את הקב"ה. רמז נפלא לכך מביא הרב יצחק גינצבורג שליט"א: המספר הכולל של האותיות בעשרת הדברות הוא **620**, כמניין **כֶּתֶר**, ומה גם שהאות החותמת אותן היא האות '**ךָ**', שבמילים "**אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ**".

מכיוון שאין ביכולתנו לקבל ישירות את האורות האלוקיים כפי שהם. בגלל כושר הקיבול המוגבל של הכלים הגשמיים שלנו, עוברים האורות תהליך תהליך של "השתלשלות". הם יורדים דרך עשר רמות שונות של צמצום וסינון – מעין פילטרים רוחניים המכונים 'ספירות'. המילה "ספירה" מרמזת על התיחום והגבול, מלשון **סָפַר**, והן על ההארה הייחודית הבוקעת ממנה, מלשון אבן ספיר מאירה. הספירה הראשונה והגבוהה ביותר היא ספירת ה"**כֶּתֶר**", המיוצגת בקבלה ע"י האות **כ'**. לכל ספירה יש גם תנועה (ניקוד) המייצגת אותה ומבטאת את אופיה. התנועה המייצגת את ספירת ה**כֶּתֶר** היא ה**קָמָץ**.

מדוע משמש דוקא הצירוף של האות **כ'** עם תנועת הקמץ (**כָּ**) כדי לייצג את ספירת ה**כֶּתֶר**? ספירת הכתר מייצגת את השלב המקדים להשפעת האורות - את רצונו של הבורא להשפיע. בשלב זה מדובר **ברצון** בלבד, **במחשבה**, כאילו היתה זו **כַּף** יד (**האות כ'**) כשהיא עדיין קמוצה וסגורה (**תנועת קמץ**). לכן, בדרגת הכתר אין עדיין השתלשלות בפועל של אורות למציאות: יש בה הארה **בכוח**, אך

לא **בפועל**. רק בספירה הבאה, ספירת **החכמה**, המיוצגת ע"י תנועת ה**פַּתַח**, "**נפתחת**" אותה **כַּף קמוצה**, וההארה הרוחנית מתחילה לזרום כלפי מטה.

האות **כ**' משמשת גם כ-**כ' הדמיון** (**רץ כצבי, גיבור כארי**). אך מה ל**דמיון** (משורש **ד.מ.ה**) ולעניינים נשגבים כספירת **הכֶּתֶר**? המופע הראשון בתורה של השורש **ד.מ.ה**, הוא בסיפור בריאת האדם: "**וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ**". ומדוע נקרא ה**אָדָם** בשם זה? על דרך הפנימיות, שם זה מרמז על חובת הבחירה שהוטלה עליו. מצד אחד, גופו נוצר מחומר ירוד: "**וַיִּיצֶר ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה**", ולכן פועלים בו יצרים ודחפים **ארציים** ו**בהמיים**. אך מהצד השני, המרכיב השני שבו הוא "**חלק אלוקה ממעל**": "**וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים**". לכן, השם **אָדָם** נושא בחובו גם שאיפה פנימית נסתרת: "**אֲדַמֶּה לְעֶלְיוֹן**" - לשאוף **להידמות** לקב"ה, שנבראנו **בדמותו**.

אך כיצד מסוגלים אנו להידמות לקב"ה, אם אין אנו מסוגלים לראותו או להשיג את מהותו? לשם כך, ניתנה לנו התורה מחד, והוענק לנו "הכוח המדמה" שבנפש מאידך. אולם כדי להפעיל כוח זה, נדרש רצון עז לגלות אלוקות מעבר למסך החומר. קל מאוד להיתפס לטענה ש"אין לנו אלא מה שעינינו רואות". גישה זו מאפיינת בעיקר את התינוק, הדורש בכל פה לקבל את מבוקשו, "כאן ועכשיו"! אך עם ההתבגרות גוברת בנו הנטייה שלא להתרשם רק מחיצוניותם השטחית של הדברים, אלא לנסות ולראות בעיני רוחנו, את מה שעומד מאחורי המציאות כולה. החיסרון המיוחס לעתים לכוח הדמיון הוא העובדה שמדובר בהשערות, שעלולות להתגלות כ"עורבא פרח". אך למעשה, אלמלא זכינו לכוח המדמה, כי אז לבהמות דמינו.

מעניין שבהיפוך אותיות של השורש **ד.מ.ה** אנו מוצאים את ה"**מִדָּה**" (משורש **מ.ד.ד**), המבטאת דבר מוחלט, גזור ומוגדר. כאשר אדם הרוצה לבנות בית למשל, עליו לראותו תחילה בעיני רוחו ו**בדמיונו** כשהוא בנוי לתפארה. רק אחר כך, יוכל להוריד את התמונה הרוחנית אל קרקע המציאות, לתוך מידות מוגבלות ומדידות בפועל.

האותיות ד' ו-מ מייצגות את המספרים 4 ו-40. כאשר אדם מפעיל את דמיונו (**ד←מ**) הוא כמו מעלה דברים מרמה של יחידות לרמה של עשרות, ומחפש בדמיונו מקבילה רוחנית למציאות המעשית. גם בתורה אנו מוצאים דימויים גשמיים המתייחסים לקב"ה ולמעשיו ("מעשה ידיך", "חרון **אפך**", "פי ה' דיבר"...). אין כאן חלילה, האנשה של הקב"ה, אלא שימוש ב"כוח המדמה" כאמצעי עזר המאפשר לכלים המוגבלים שלנו לקלוט ערכים אלוקיים מופשטים. ב"מידה" לעומת זאת, אנו עושים את הפעולה ההפוכה (**מ←ד**): לוקחים תכונה אלוהית עליונה (ברמת העשרות, מ=40) ומורידים אותה בהתאמה למישור העשייה האנושי, המצומצם והמדוד (ברמת היחידות, ד=4).

מכאן נבין את עומק הציווי של ה' לאברם: "**לֶךְ לְךָ** מֵאַרְצְךָ **וּ**מִמּוֹלַדְתְּךָ **וּ**מִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ". ושואל הרבי מליובאוויטש על סדר המקומות מהם עליו לצאת: אדם שיצא כבר מארצו, הרי יצא כבר קודם ממולדתו ומבית אביו. אם כן, הסדר צריך להיות בסדר הפוך, מן הפנים אל החוץ? הרבי מסביר זאת על דרך הפנימיות: לפי המדרש, ה"**ארץ**" נקראה בשם זה, מכיוון ש"**רצתה** לעשות **רצון** קונה". יוצא אפוא שהמילה **ארץ** מייצגת את ה**רצון**. לפיכך, הקדוש ברוך הואבעצם מורה לאברם: "**לֶךְ לְךָ** מא**רצ**ך", צא מה**רצ**ונות הפרטיים והטבעיים שלך, והגע "אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ". אמץ לך את **הרצון האלוקי**, כאילו היה רצונך. זוהי מסירות נפש מוחלטת: ללכת אל הלא-נודע מתוך התמסרות מוחלטת לרצון ה'. מעניין שלפי הקבלה, שוכן הרצון של האדם בספירת הכתר, במקום הפנימי ביותר של הנפש. אברהם מגיע למצב שבו הוא פועל מתוך אי-ודאות מוחלטת לגבי העתיד הגשמי, אך מתוך ודאות מוחלטת לגבי רצונו למלא את רצון הבורא.

כאן טמון הפתרון לתעלומת האיברים ה"חסרים". אדם רגיל, שאינו אוטם את אוזניו או עוצם את עיניו, אינו יכול בחור מה לשמוע ומה לראות; חושי הראייה והשמיעה שלו הם פסיביים וכפויים על כורחו מהחוץ אל הפנים (בדרגת בהמה). אולם כאשר אברהם מאמץ את הרצון האלוהי ומתעלה למדרגת הכתר, הוא מגיע לדרגה שבה הוא קונה שליטה ובחירה מוחלטת בחושיו. מעתה הוא זה שקובע מה ייכנס אל תודעתו ומה ישפיע עליה. זהו עומק דברי רש"י: רק לאחר המילה ניתנו לו "שתי עיניים ושתי אוזניים" במובנן האמיתי – ככלים רוחניים אקטיביים בעלי כוח בחירה אלוקי. אנו מכירים סיפורים על צדיקים שאוזניהם פשוט לא קלטו דברי רכילות שנאמרו לידם, ועיניהם לא חזו במראות אסורים, כיוון שרצונם העליון סינן את המציאות הגשמית.

אברהם זוכה לממש במעשיו את הברכה שעתיד לקבל יעקב נכדו, "**וּפָרַצְתָּ יָמָּה וָקֵדְמָה וְצָפוֹנָה וָנֶגְבָּה**". הוא פורץ את המסגרת ה"מרובעת" של המציאות החומרית המוגבלת. בעקדת יצחק, הוא הגיע לרמה כה גבוהה עד שהוא מזהה את הר המוריה כ"אֶחָד הֶהָרִים אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיךָּ", אף שהקב"ה טרם נקב בשמו של המקום. כל מה שהוא עושה מתמצה בביטוי "**וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו**". הוא מחפש באופן אקטיבי לעשות את רצון ה', ומייד זוכה ל"**וַיַּרְא** אֶת הַמָּקוֹם מֵרָחֹק". גם לאחר שנאמר לו "אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנַּעַר", אברהם אינו רוצה לשוב "**בידיים ריקות**". הוא מחפש כיצד להביא לידי ביטוי את רצונו להביא קרבן לקב"ה, להתקרב אליו. ושוב "**וַיִּשָּׂא** אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו", ושוב המציאות הגשמית מתעצבת על פי רצונו הרוחני: "**וַיַּרְא** וְהִנֵּה אַיִל אַחַר נֶאֱחַז בַּסְּבַךְ בְּקַרְנָיו".

אברהם זכה להשיג את היכולת להשפיע ו"**לְשַׁעֵר**", לפתוח שער אל הרצון האלוקי העליון, כמאמר הזוהר הקדוש: "כל חד לפום מה דמשער בלביה" (כל אחד לפי מה שמשער ומבין בליבו). רמז לכך ניתן לו בדברי ה': "**הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי**", היכנס אל הפנימיות, "**וֶהְיֵה תָמִים**", שלם, במדרגה המשפיעה מאורה לעולם. מדרגה זו אליה הגיע אברהם בסיפור העקדה מתבטאת בדבריו אל נעריו: "**שְׁבוּ** לָכֶם **פֹּה** עִם הַחֲמוֹר, וַאֲנִי וְהַנַּעַר נֵלְכָה עַד כֹּה". המדרגה אליה הגיע אברהם בסיפור העקידה, כמו באה לידי ביטוי בדבריו אל נעריו, "**שְׁבוּ** לָכֶם **פֹּה** עִם הַחֲמוֹר וַאֲנִי וְהַנַּעַר נֵלְכָה עַד **כֹּה**". המילה **כֹּה** המייצגת כוח מדמה ומאיר, המחפש ומוצא אלוקות בכל, כמו נבנתה מצירופן של האות **כ**' מ"לֶךְ לְ-**ךָ**", ומהאות **ה**' שהתוספה לשמו, ומייצגת את חמשת האיברים, שלחושיהם ניתוסף כוח בחירה.

שבת שלום ומבורך

ח נ ן ח ס ן

אם ברצונך לקבל את הגיליון ישירות, במסרון או במייל, אנא פנה אל hhananv@gmail.com או לטלפון 052-569-9691